

Een kluzenaar in de tijd, noem ik hem, maar die omschrijving vindt Wim Verbaal wat overdreven. Toch. De latinist leeft op het ritme van antieke teksten, windt zich op over vluchtig dagjesnieuws en modetrends. Een duik in het verleden is voor hem als een mooie reis. De studie van het Latijn prijst Verbaal aan als een medicijn tegen onverschilligheid van de moderne cultuur.

Lieve Wouters

‘Latijn is medicijn tegen onverschilligheid’

WIM VERBAAL

ALS een heuse kluzenaar oefent hij nog een zekere aantrekkingskracht uit op jonge mensen ook: de richtingen met Latijn zitten weer in de lift. Maar dat ligt misschien niet zozeer aan onze gesprekspartner. Latijn doet het immers niet alleen goed in Gent, waar Verbaal onlangs professor werd, maar ook bijvoorbeeld in Leuven. Aan beide universiteiten schreef een veertigtal studenten zich dit academiejaar in voor het eerste jaar.

– *Waarom kiest een student vandaag voor Latijn?*

Het onderwijs aan de humaniora wordt steeds functioneler met het oog op de arbeidsmarkt. De nadruk ligt op de exacte wetenschappen. Op de drempel van het hoger onderwijs voelen vele jonge mensen blijkbaar behoefte aan een bredere vorming, gericht op de humane wetenschappen.

Zelf begon ik mijn studentloopbaan in de biologie. Mijn verwondering over de geheimen van de natuur en het leven dreef me in die richting. Maar de vragen en antwoorden die vanuit de exacte wetenschappen werden aangereikt, voldeden me niet. Hoe sluitend ze soms ook klonken, ik ontquam niet aan de indruk dat er een dimensie ontbrak. Zij gaven mij geen dieptezicht.

Voor de studenten van vandaag zullen nog wel andere motieven meespelen. Ze kunnen tegenwoordig interessante combinaties maken, zoals Latijn en Nederlands. Zo koppelen ze een vak dat ze graag doen aan een richting die meer beroepsgericht is. De belangstelling voor het verleden speelt echter zeker een grote rol. Geschiedenis is niet voor niets de op één na grootste richting in de faculteit Letteren.

– *Hoe kunnen oude teksten dieptezicht bieden in het leven?*

Latijnse teksten lezen blijft een uitdaging en is vaak een ware

worsteling. Je kunt niet alles meteen begrijpen, zodat je anders leert denken. Om de tekst te kunnen vertalen, moet je in de gedachtegang van de auteur proberen te treden en de dialoog aangaan met stemmen uit het verleden. Die ontmoeting met mensen uit andere tijden geeft je een diepere kijk op je eigen wereld. Het maakt je weerbaar tegen modetrends, slogans, tegen alles wat van voorbijgaande aard is. Wie zich hierdoor te veel laat meesleuren, loopt het gevaar onverschillig te worden. Er komt toch altijd weer een nieuwe trend.

Je mag hier niet in meegaan. In het nieuws hoor je zo vaak berichten die tegenspreken wat een paar uitzendingen eerder werd beweerd. Dan is het belangrijk dat je een breder zicht hebt om niet telkens weer meegesleurd te worden, al kan ik me er wel over opwinden. Alsof de mensen zo kort van geheugen zijn! De studie van het Latijn en andere historische vakken kan je hiertegen wapenen. Het oefent je geheugen en geeft je een breder zicht op de actualiteit.

– *De studie van Latijnse teksten bracht u bij de heilige Bernardus van Clairvaux, een van de grondleggers van de strenge cisterciënzerorde, de trappisten. Zijn aanvaring met Abaelardus wordt uitgelegd als een conflict tussen het geloof en de rede.*

Allereerst moet gezegd dat die zwart-wit voorstelling van een behoudsgezinde Bernardus tegenover Abaelardus als voorstander van het vrije denken, onjuist is. Ze waren allebei christenen die hun geloof rationeel onderbouwden, maar vanuit een verschillende basis. Abaelardus had een wel-

haast naïef geloof in het menselijke kunnen. Zijn stelling luidde: ik wil begrijpen om te geloven. Hij komt de moderne mens zonder meer sympathiek over, ook al vanwege de romantische en tragische liefdesverhouding met zijn studente Heloise. Voor Bernardus

© Kristof Ghyselinck

gold veeleer: ik geloof om te begrijpen.

Beiden waren leraar in een tijd waarin de scholen een nieuwe bloei kenden, die een eeuw later tot de universiteiten zou leiden. Het conflict ging dan ook meer over opvoeding en vorming. Bernardus vond dat je jonge mensen niet alleen kennis moet aanbieden (de weg wijzen), maar ook begeleiden (de weg mee bewandelen).

Abaelardus heeft dit ook geprobeerd. Hij vormde een studenten-gemeenschap om zich heen, maar dit experiment mislukte. Uiteindelijk zouden Abaelardus' leerstellingen tijdens de synode in Sens in 1141 veroordeeld worden, maar daarin speelden vooral politieke motieven.

– *Hoe maakt u het opvoedingsproject van Bernardus zelf concreet?*

Je moet bewust bezig zijn met de vorming van je studenten. Het komt erop aan dat je ze meer aanbiedt dan het puur functionele. Zelf probeer ik ze vooral gevoelig te maken voor de schoonheid van Latijnse teksten. Het gaat om een klassieke, evenwichtige, beeldrijke schoonheid. Ze moeten het on-

derscheid leren kennen tussen wat mooi en wat lelijk is. Zo kunnen ze een kritische houding krijgen die weerstand biedt tegen onverschilligheid. Ook schoonheid heeft een vormende kracht.

– *Schoonheid leidt tot God?*

Die uitspraak komt van Plato en ze is waar, maar niet rechtstreeks. Gevoel voor schoonheid leidt tot bewondering en verwondering. Het zet op weg naar iets wat je niet zomaar kunt benoemen. Dat opent dan weer de ogen voor de waarde van symbolen, zoals ze binnen de Kerk leven, bijvoorbeeld. Dat leert je ook de waarde te respecteren van symbolen in andere tradities. Zo wordt gevoel voor schoonheid de eerste stap om door te dringen tot de diepere betekenis. Om hier een actuele vorm aan te geven, hebben we met enkele vrienden een kunstenaars-collectief gevormd onder de naam Hortulus.

Elk jaar geven we een boek uit met eigen werk of vertalingen. Alles wordt met de hand gedaan, van het zetten tot het inbinden. We streven naar een mooi resultaat, want een sterke inhoud vraagt een sterke vorm en een mooie vorm maakt je meer open voor de

inhoud. Dat is niet anders voor Latijn.

Het is zoals investeren in kathedraal. Het lijkt weggegooid geld, want je kunt ook bidden in een kleine ruimte. Maar het bouwwerk zelf, vrucht van de inzet van talrijke mensen, doet bewondering ontstaan en inspireert de gelovige wanneer die er binnentreedt.

– *Degelijk onderwijs als sleutel voor een betere samenleving dus?*

Natuurlijk. Onderwijs moet mensen de kans geven om zich te vormen en zich niet alleen voor te bereiden op een beroep.

– *Wie is God voor u?*

Wie of wat ik me daarbij voorstel, is niet zomaar te zeggen. Het gaat misschien ook meer om een beleving of om wat ik zie. Bijvoorbeeld in de houding die mensen – nu en vroeger – in het leven innemen en die ze op een bepaalde manier juist laat handelen en de juiste keuzes doet maken, ook in heel moeilijke omstandigheden zoals oorlog. Ik denk aan bepaalde mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog joden hebben helpen onderduiken. Zij geven mij de norm voor wat juist is om te doen.